

EL REREFONS DEL MALESTAR I LA INESTABILITAT

La ultradreta ha fracassat en el seu intent d'assaltar al poder legislatiu a França els primers dies de juliol de 2024. Poc abans, l'esquerra laborista havia assolit un triomf històric i desbancava els conservadors a Gran Bretanya, configurant una nova i contundent majoria parlamentària. El passat juliol del 2023, un bloc històric divers —la «majoria de la investidura»— havia aconseguit imposar-se al Congrés dels Diputats a l'Estat espanyol. A Alemanya, en les darreres eleccions europees va guanyar la dreta cristiano-demòcrata, però es va registrar un avanç important de l'extrema dreta, sobretot a la meitat oriental del país, que va superar el Partit Socialdemòcrata. A Itàlia es consolida el govern de la dreta extrema, però es dibuixa una divisòria clara d'opcions estratègiques en el terreny internacional.

L'espectre de la nova extrema dreta sembla, de moment, conjurat, tot i que es comprova que ha penetrat socialment. La clau de la seua influència —potenciada o limitada, segons— està en el comportament dels partits de la dreta tradicional, que els donen accés al poder o no, que els «homologuen» o no. I també en l'actitud dels poders fàctics de cada país, que controlen palanques decisives en l'àmbit dels mitjans de comunicació de masses —una galàxia dispersa però efectiva, que inclou la manipulació a través de les xarxes— i que configuren opinió. Un conjunt de sectors socials que es consideren damnificats, apegats a valors tradicionals i a visions atàviques del món, són sensibles a les seduccions d'una nova extrema dreta que comparteix elements culturals i polítics amb el vell feixisme, però que no és exactament el mateix. Per exemple, el feixisme era estatista. La nova extrema dreta, ultraliberal. Però en el fons, l'odi al diferent, la visió esbiaixada i manipuladora del conflicte social (ahir la «plutocràcia» o l'alta finança, els jueus; avui les elits multiculturals), l'exaltació del masclisme i el negacionisme climàtic i la visió terriblement simplista d'una realitat molt complexa, remetien a un fons comú de rebuig profund de la modernitat cultural, de replegament identitari, exclusió i amenaça per a la democràcia, els drets i les llibertats. Sobretot, els drets de les dones. I de les minories lgtbi. I dels immigrants i els seus descendents.

Aquesta nova extrema dreta, que en general s'adhereix al nacionalisme d'estat i que mira de reüll, o impugna, el projecte de l'Europa Unida, no ha estat encara categoritzada de manera escaient.

D'altra banda, cal situar tot aquest garbuix en procés de decantació en un context global, marcat per les incerteses de la política als Estats Units, l'agressivitat de l'imperi rus ex soviètic renascut, i el nou paper de potències emergents com la Xina, Turquia o Iran, que promouen un revisionisme *sui generis* de la història dels darrers segles. I que branden greuges acumulats amb efectes potencialment desestabilitzadors. Tot està relacionat. Com la mateixa dinàmica del capitalisme i la globalització, l'acceleració tecnològica i la marginació i empobriment de grans sectors de població, dins dels estats i a escala mundial, que sembla la clau de volta de molt del que succeeix.

Vet ací el teló de fons de la inestabilitat política. Perquè trobar el consens per a fer reformes i revertir els efectes més perversos de la dinàmica sistèmica és cada vegada més difícil. D'ací el bloqueig polític que es pot constatar en molts països, la impossibilitat de formar governs estables o la incapacitat per dur a terme els canvis i les reformes necessàries, sabotejades per pressions internacionals (els mercats) o bé pels poders fàctics (els lobbys) o per poders institucionals, l'anomenat *deep State*.

En el cas d'Espanya, el nacionalisme d'estat, basat en els criteris, les conveniències i els trets culturals d'un dels seus components, és ingredient fonamental tant de la nova extrema dreta com de la dreta conservadora tradicional, que han trobat un espai comú d'entesa. Sota el *mantra* «Espanya es trenca» s'afanyen a mobilitzar un conjunt d'estrats i forces socials amerades de confusionisme mental induït per una galàxia mediàtica ultra, que inclou la premsa «respectable» de Madrid, que viu de maniobres de tot tipus (especialment el *lawfare*), que promou la falsedat i l'obstruccionsisme sistemàtic.

La pluralitat nacional, tanmateix, és un fet, que entre altres coses ha contribuït a aturar el camí de l'homologació de l'extrema dreta en l'àmbit del poder central. Però no en autonomies com les del País Valencià o les Illes Balears on els atemptats contra la cultura democràtica, la convivència i el mer sentit comú són ja, malauradament, palpables. Caldrà trobar el fil per a eixir del laberint.

En el dossier d'aquest nou número de *L'Espill* s'aporten bons arguments per a l'anàlisi i la reflexió a propòsit d'un element clau del panorama descrit, la reacció nacionalista espanyolista actual. Per estrany que pugui semblar a l'alçada del segle XXI, quan es pensava que una visió més madura i civilitzada havia de ser possible, una reacció estrident i maldestra marca els nostres dies. Ponderar causes i conseqüències, orígens, descabellament del procés i diversitat de situacions és l'objecte d'un conjunt d'aportacions —plural quant a perspectives i inspiracions— que ens semblen especialment escaients i aclaridores.